

Aleksandra Gruszczyk

dr, Akademia Sztuki Wojennej, Warszawa

Jarosław Rokicki

prof. nadzw. dr hab., Krakowska Akademia im. Andrzeja Frycza Modrzewskiego

Amerykańska Gwardia Narodowa jako służba cywilno-militarna

With the dual mission to protect community and country, the Guard is always on call. Ready to respond with force and efficiency, at home or abroad¹.

Wprowadzenie

Sens misji amerykańskiej Gwardii Narodowej, zawarty w powyższym cytacie, pochodzącym z jej strony informacyjno-rekrutacyjnej, wyraża dualizm immanentnie wpisany w istotę tej instytucji – obronę zarówno społeczności lokalnej, „małej ojczyzny”, jak i „ojczyzny dużej”, państwa utworzonego przez lud pragnący urzeczywistnić „nie-naruszalne prawa”: „życia, wolności i swobody ubiegania się o szczęście”², by zacytować dokument założycielski. Dualizm ten wynika z okoliczności wymuszających na kolonistach tworzenie społeczeństwa niejako od początku, „na surowym korzeniu”, bo osadnicy przybyli z Europy nawet nie myśleli o adaptacji do przeważnie zbieracko-myśliwskiego sposobu życia indiańskich plemion, a misja kontynuacji władztwa

¹ „Z podwójną misją ochrony społeczności lokalnej i kraju Gwardia jest zawsze na zawołanie. Gotowa odpowiedzieć mocno i skutecznie – wewnątrz i poza granicami kraju” (tłum. autorzy). Cytat za: <https://www.nationalguard.com/my-enlistment-timeline> [dostęp: 30.04.2017].

² Fragment tekstu Deklaracji Niepodległości. Cyt. za: A. Bartnicki, K. Michałek, I. Rusinowa, *Encyklopedia Historii Stanów Zjednoczonych Ameryki*, Wydawnictwo Egras Morex, Warszawa 1992, s. 67.

brytyjskiego w Nowym Świecie załamała się pod brzemieniem Aktów Nawigacyjnych.

Amerykańska Gwardia Narodowa to w gruncie rzeczy dwie instytucje – niezależne od siebie, lecz ściśle ze sobą współpracujące. Pierwszy rodzaj Gwardii Narodowej, zwany oficjalnie Gwardią Narodową Stanów Zjednoczonych, jest częścią rezerwowych sił zbrojnych USA, podzieloną na 54 niezależne organizacje terytorialne, obejmujące wszystkie stany znajdujące się na terenie USA, w tym dystrykt Kolumbii, a także niektóre terytoria zależne: Guam, Wyspy Dziewicze i Puerto Rico. Wszyscy jej członkowie są jednocześnie członkami milicji obywatelskiej, zgodnie z Kodeksem Stanów Zjednoczonych (10 U.S. Code § 246)³.

Drugi typ wojsk obrony terytorialnej USA to Gwardia Narodowa Stanu, zorganizowana na poziomie poszczególnych stanów i terytoriów amerykańskich. Ten typ Gwardii Narodowej, działający na podstawie tytułów 10. i 32. Kodeksu Stanów Zjednoczonych, powoływany jest przez gubernatorów stanowych do pełnienia aktywnej służby w sytuacji kryzysów i katastrof naturalnych, takich jak huragany, powódzie, trzęsienia ziemi, itp. Jednostki Gwardii Narodowej są zatem zarządzane i kontrolowane przez dwie instytucje państwowe: urząd stanowy i rząd federalny. Zdecydowana większość członków GN łączy funkcje militarne z karierą cywilną, niewielką ilość personelu stanowią zaś żołnierze zawodowi.

Część badaczy doszukuje się początków Gwardii Narodowej już w 1607 r., czyli od momentu założenia pierwszej brytyjskiej kolonii w zatoce Chesapeake⁴. Mimo że powszechnie przyjmowana data utworzenia Gwardii Narodowej jest o trzy dekady późniejsza, ideę niezależnej, kolonialnej milicji obywatelskiej faktycznie należy wywieść ze średniowiecznych tradycji angielskich, nakładających na wszystkich sprawnych obywateli płci męskiej, w odpowiednim wieku, obowiązek służby na rzecz ochrony dobra wspólnego. Obrona militarna staje się w tym kontekście obywatelskim zobowiązaniem, a zarazem przywilejem potwierdzającym status jednostki we wspólnocie. Jednak w praktyce pierwszych kolonii często wykluczano z tej kategorii Indian, Murzynów i sługi kontraktowe, a także osoby pełniące strategiczne funkcje w życiu kolonii. Koncepcja żołnierza-obywatela, na której i dziś amerykańska Gwardia Narodowa buduje swoją grupową tożsamość, kładzie nacisk na poczucie odpowiedzialności oraz zobowiązania do ochrony własnego terytorium, umieszcza też obowiązek służby wspólnocie w centrum idei obywatelstwa. Trzy pierwsze wymienione grupy były zapewne zwyczajnie wykluczane z kategorii obywateli i pozbawiane możliwości decydowania o sobie, symbolicznie wyrażanej prawem do posiadania broni, natomiast wyjęcie czwartej kategorii spod obowiązku służby w milicji wynikało nie tyle z cech osobistych jednostek czy ich przynależności do danej kategorii społecznej, co z kluczowego znaczenia dla przetrwania wspólnoty ról pełnionych przez nie w danym momencie jej istnienia. Instytucja milicji nakładała bowiem na należących do niej mężczyzn obowiązek posiadania własnej broni i wyposażenia, konieczność zaciągu do lokalnej jednostki oraz uczestnictwa w okresowych szkoleniach, co – jak przypuszczano – mogłoby utrudniać osobom pełniącym te kluczowe funkcje właściwe wywiązywanie się z obowiązków, nałożonych na nie przez wspólnotę.

³ Chodzi oczywiście o Jamestown. Zob.: <https://www.law.cornell.edu/uscode/text/10/246>. [dostęp: 30.04.2017].

⁴ J. Cooper, *The Rise of the National Guard: The Evolution of the American Militia, 1865–1920*, Lincoln 1997.

Idea milicji obywatelskiej w USA jest prawnie umocowana w drugiej poprawce do Konstytucji, która stwierdza: „Dobrze zorganizowana milicja jest niezbędną dla bezpieczeństwa wolnego państwa; prawo ludzi do posiadania i noszenia broni nie może być naruszone”⁵. Tak rozumiana i od 1789 roku gwarantowana przez amerykańską Konstytucję – kolonialna milicja obywatelska miała w zamierzeniu działać w roli pełnionej tradycyjnie przez armię zawodową. Niechęć pierwszych osadników do utworzenia profesjonalnego wojska, wyszkolonego i zdolnego do natychmiastowego działania, nie była pozbawiona podstaw. Wśród przyczyn tego stanu rzeczy należy niewątpliwie wymienić czynniki religijne i ideologiczne (utopijne dążenie do wspólnoty rządzonej prawem Bożym), ekonomiczne (nieoptymalność utrzymywania całorocznej zawodowej armii w świecie, w którym wojny toczono tylko w ciągu ciepłego sezonu, od wiosny do późnej jesieni)⁶, praktyczne (brak wystarczającej liczby mieszkańców kolonii, by móc wprowadzić daleko idącą specjalizację zawodową) oraz polityczne (obawa przed możliwością użycia regularnej armii, jako narzędzia ograniczania wolności obywatelskich)⁷. Milicja obywatelska miała więc pełnić rolę pierwszej linii obrony przed zagrożeniem z zewnątrz, wypełniając rolę tradycyjnie przypisywane wojsku, ale również zobowiązana była do ochrony wewnętrznej – utrzymania porządku w obrębie wspólnot zamieszkujących poszczególne kolonie.

Te podstawowe cechy, jak i oczekiwania społeczne kształtujące Gwardię Narodową, były wyraźnie widoczne już w jej początkowej formie, czyli kolonialnej milicji obywatelskiej. Co jednak istotne, zarówno cechy strukturalne, jak i oczekiwania przetrwały do dziś w nieformalnych tradycjach oraz w formie skodyfikowanej. Czerpiąc z jednej strony z antycznego ideału żołnierza-obywatela oraz utopijnej myśli pierwszych, religijnie motywowanych osadników, z drugiej zaś uzasadniając swe istnienie poprzez czysto ekonomiczny rachunek zysków i strat, Gwardia Narodowa stanowi jeden z fundamentów amerykańskiej tożsamości. Jednocześnie jednak dualny charakter tej instytucji powoduje szereg problemów natury administracyjnej, społecznej, psychologicznej czy wreszcie etycznej.

Rys historyczny

Gwardia milicji obywatelskich

Sama Gwardia Narodowa za swój początek uznaje datę 13 grudnia 1636 r., kiedy to Zarząd (The General Court) kolonii Zatoki Massachusetts (Massachusetts Bay

⁵ https://www.law.cornell.edu/wex/second_amendment. Tekst angielski: „A well regulated Militia, being necessary to the security of a free State, the right of the people to keep and bear Arms, shall not be infringed.” [dostęp: 19.05.2017]. Tłumaczenie na język polski według tekstu Konstytucji USA na stronie: <http://www.kolousa.wssm.edu.pl/res/konstytucja.pdf> [dostęp: 19.05.2017]. W przekładzie na język polski, znajdującym się w bibliotece sejmowej, a więc poniekąd uznanym za oficjalny, poprawka ta brzmi następująco: „Nie wolno ograniczać praw ludu do posiadania i noszenia broni, gdyż bezpieczeństwo wolnego stanu wymaga dobrze wyszkolonej milicji”, zob.: <http://libr.sejm.gov.pl/tek01/txt/konst/usa.html> [dostęp: 11.07.2017].

⁶ S.M. Duncan, *America's National Guard and Reserve Forces and the Politics of National Security*, Novato, CA, 1997.

⁷ *Ibidem*, s. xii.

Colony), zlokalizowanej na terenach wokół Salem i Bostonu, podjął decyzję o podziale istniejącej już milicji obywatelskiej, w celu wzmocnienia potencjału obronnego kolonii przed rosnącym zagrożeniem ze strony zamieszkujących pobliskie terytoria Indian Pequot⁸. Grupę obrońców, liczącą około 1500 mężczyzn, podzielono na trzy regimenty: południowy, wschodni i północny. Każdy regiment był dowodzony przez dwóch oficerów w stopniu pułkownika (*colonel*) oraz pułkownika-porucznika (*lieutenant colonel*), a także zatrudniał (opłacanego) zawodowego oficera na stanowisku mistrza musztry (*mustermaster*). *The General Court* zalecał, by we wszystkich regimentach i kompaniach żołnierze przeprowadzali wybory swych dowódców przed każdą kolejną sesją organu zarządzającego, na której miały obowiązek składać bieżące raporty ze swych działań⁹. Wkrótce wszystkie kolonie, z wyjątkiem zdominowanej przez kwakrów Pensylwanii, szybko przyjęły instytucję wspólnotowej milicji obywatelskiej. Wyznający pacyfizm i zasady sprawiedliwości społecznej kwakrzy nieufnie traktowali ideę uzbrojenia i nadawania dodatkowych uprawnień ściśle określonej grupie mężczyzn. Jednak zdecydowana większość wczesnych kolonii szybko doceniła bezpieczeństwo, jakie stosunkowo niewysokim kosztem mogła im zapewnić pozostająca pod ich kontrolą milicja obywatelska.

W czasie wojen terytorialnych z Francuzami i Indianami, w latach 1688–1763 (*French and Indian Wars*), milicja kolonii zaczęła być wykorzystywana jako źródło rekrutów do Sił Prowincji. Instytucje prawne kolonii wystawiały określoną liczbę żołnierzy spośród dostępnych członków milicji, którzy następnie zasilali szeregi wojsk brytyjskich. Członkowie milicji kolonialnych nie odgrywali w tych konfliktach większej roli militarnej, natomiast istotny był ich status polityczny, jako brytyjskich poddanych będących mieszkańcami terytoriów kontestowanych przez Francuzów. Nie wiele ponad dekadę później doświadczenie wyniesione z walk z Francuzami miało się jednak bardzo przydać mieszkańcom brytyjskich kolonii w Ameryce Północnej – milicje obywatelskie odegrały bowiem niezwykle istotną rolę w wojnie o niepodległość Stanów Zjednoczonych, toczącej się w latach 1775–1783. W bitwach pod Lexington i Concord, będących *de facto* pierwszymi starciami militarnymi amerykańskiej wojny o niepodległość, całość sił rebeliantów stanowili właśnie członkowie lokalnych milicji. W roku 1777 drugi Kongres Kontynentalny trzynastu kolonii przyjął „Artykuły konfederacji i wieczystej unii”, w których artykuły VI stwierdzano konieczność utrzymywania przez każdy stan dobrze wyposażonej i zdyscyplinowanej milicji, mającej stanowić wsparcie dla świeżo uformowanej Armii Kontynentalnej pod dowództwem Jerzego Waszyngtona, ale przede wszystkim zajmować się zadaniami wewnętrznymi: ochroną kolonii przed napadami Indian oraz buntami niewolników, szpiegowaniem lojalistów, a także utrzymywaniem porządku w koloniach. Tym niemniej wielu członków milicji kolonialnych zasililo szeregi armii Waszyngtona, szczególnie w pierwszym okresie wojny. Z kolei kiedy w wyniku podpisania pokoju paryskiego z 1783 r., kończącego amerykańską wojnę o niepodległość, Armia Kontynentalna została rozwiązana¹⁰, a milicja obywatelska ponownie stała się główną siłą militarną nowo po-

⁸ M.D. Doubler, *I am the guard: A history of the Army National Guard, 1636–2000* (Department of the Army pamphlet), 2001.

⁹ <http://www.history.army.mil/reference/mamil/MAMIL.HTM> (sekcja 8) [dostęp: 19.06.2017].

¹⁰ Z wyjątkiem regimentów 1 i 2, które zostały przeformowane w Legion Stanów Zjednoczonych w 1792 r., a następnie, w 1796 r., stały się załącznikiem Armii Stanów Zjednoczonych. Źródło: <https://>

wstałych Stanów Zjednoczonych. Jak pisze Charles Royster, koniec walk z Wielką Brytanią ugruntował pogłębiającą się w drugiej połowie wojny wzajemną nieufność i rozdzwięk między armią a społeczeństwem¹¹. Obywatele amerykańscy uznali regularne wojsko bardziej za zagrożenie dla nowo zdobytej wolności¹² niż za jej oddanych obrońców, szczególnie po buntach żołnierzy w Pensylwanii i New Jersey (1781).

Krytyka wobec Armii Kontynentalnej miała w dużej mierze charakter ideologiczny. W przedfederalnym okresie państwowości amerykańskiej „elity i lud” były pod wpływem radykalnej republikańskiej myśli politycznej, w tym popularnych *Listów Katona*, przypisywanych Johnowi Trenchardowi i Thomasowi Gordonowi, opublikowanych w Londynie w latach 1720–1723. Jak zauważył Maldwyn A. Jones, nauczyły one Amerykanów „wyczuwać tchnienie nadciągającej tyranii w każdym skażonym przez nią podmuchu”¹³, bez względu na to, czy był to podmuch watykańskiego katolicyzmu, czy też proponowany przez Jamesa Madisonsa projekt federalizacji. Obawa przed centralizacją i profesjonalizacją wojska miała także podstawy obiektywne, wynikające głównie ze specyfiki wojny o niepodległość, która miała w dużej mierze charakter partyzancki, co utrudniało działania wojskom brytyjskim, a preferowało małe oddziały lokalnych milicji. Z drugiej strony słabość Armii Kontynentalnej była pochodną ograniczeń legislacyjnych rządu centralnego, działającego na podstawie artykułów konfederacji, a także struktury zarządzania – nieadekwatnej do sytuacji wojennej. Prowadziło to do opóźnień w dostarczaniu Armii Kontynentalnej, przez poszczególne stany, żołnierzy i pieniędzy, braku dyscypliny – w tym posłuchu wobec dowódców pochodzących ze stanów innych niż żołnierze, braku ochoty do walki z dala od własnych domów, stosunki zażyłości między oficerami a żołnierzami, co wynikało z przyjmowanych zasad równości (dowódcy w milicjach byli wybierani) itp. W konsekwencji mit wojny rewolucyjnej, jako powszechnego zrywu, nie uwzględniał roli profesjonalnej armii w zwycięstwie, które miało być darem od Boga, widowym znakiem wyższości cnót rodzącego się państwa nad skorumpowaną Koroną Brytyjską. Tym istotniejsza stała się wówczas milicja kolonialna, stanowiąca wyrazisty symbol zwycięskiej walki o amerykańskie wartości oraz ucieleśniająca w społecznym odbiorze ideał żołnierza-obywatela.

Te przekonania znalazły odbicie w tekście amerykańskiej konstytucji – artykuł pierwszy, ustanawiający Kongres, jednocześnie nadaje mu prawo do „organizowania uzbrojenia i przeszkolenia milicji oraz dla kierowania tymi oddziałami milicyjnymi, które mogą być użyte w służbie Stanów Zjednoczonych”¹⁴. W treści artykułu milicja pojawia się, jako siła zbrojna niezależna od armii i marynarki wojennej, obciążona niezależną misją „zapewnienia wykonania ustaw Unii, tłumienia powstań

en.wikipedia.org/wiki/Continental_Army [dostęp: 19.06.2017].

¹¹ Ch. Royster, *A Revolutionary People at War: The Continental Army & American Character, 1775–1783*, University of North Carolina Press, 1996.

¹² Elbridge Gerry, piąty wiceprezydent USA, otwarcie nazwał stałą armię „zgrabą wolności” („*standing army, the bane of liberty*”). Źródło: dyskusja nad poprawkami do Konstytucji, <http://press-pubs.uchicago.edu/founders/documents/amend11s6.html> [dostęp: 19.06.2017].

¹³ J. Maldwyn, *Historia USA. Narody i cywilizacje*, Marabut, Gdańsk 2002, s. 50.

¹⁴ Tłumaczenie według sejmowej wersji Konstytucji: <http://libr.sejm.gov.pl/tek01/txt/konst/usa.html> [dostęp: 11.08.2017].

i odpierania najazdów”¹⁵. Statuty milicji (*Militia Acts of 1792*), przyjęte w 1792 r. przez Kongres, precyzowały ograniczenia członkostwa – do milicji mógł być powołany wyłącznie wolny, sprawny, biały mężczyzna między 18 a 45 rokiem życia, zamieszkały na terytorium jednego ze Stanów Zjednoczonych¹⁶. Wówczas już pojawiły się pierwsze dyskusje dotyczące poziomu kontroli sprawowanej nad milicją przez instytucje stanowe i federalne. Kongres, ciało federalne, miał prawo powoływać milicję i zarządzać tą jej częścią, która była wykorzystywana do służby federalnej, natomiast obowiązki związane z powoływaniem oficerów oraz szkoleniem oddziałów zostały przypisane poszczególnym stanom. Ochotnicza milicja wydawała się idealnym rozwiązaniem dla nowo powstałego, federacyjnego państwa nieufnie patrzącego na jakiegokolwiek przejawy silnej władzy. Dla amerykańskiego społeczeństwa stanowiła ona nie tylko potwierdzenie uprzywilejowanego statusu każdego obywatela, wyrażającego się m.in. w prawie do noszenia broni, ale także wyraz demokracji bezpośredniej: była formą instytucjonalizacji tej oddolnej potrzeby stowarzyszania się połączonej z obowiązkiem działania w imieniu dobra wspólnego, którą de Tocqueville opisywał jako ducha demokracji¹⁷.

Jednak wojna amerykańsko-brytyjska roku 1812 niezbitnie dowiodła, że powoływana *ad hoc* milicja nie jest w stanie wypełniać obowiązków regularnej armii. Szczególnie dotkliwą lekcją okazała się bitwa pod Bladensburgiem z 1814 r., w której oddziały milicji amerykańskiej zostały rozgromione, a ich porażka umożliwiła oddziałom brytyjskim spalenie Waszyngtonu. Wojna ta uzmysłowiła Amerykanom konieczność powołania stałej, niewielkiej, lecz dobrze wyszkolonej armii federalnej, utrzymywanej niezależnie od stanowych oddziałów milicji.

Ochotnicza milicja odegrała istotną rolę w wojnie secesyjnej po obu stronach konfliktu. Regularna armia liczyła wówczas jedynie 16 tysięcy żołnierzy, konieczne okazało się więc powołanie, przez prezydenta Lincolna, dodatkowych 75 tysięcy ochotników z oddziałów milicji¹⁸. Według Jamesa D. Campbella, w historii wszystkich wojen toczonych na terytorium USA istniał jeden niezmienny element: stałe poszerzanie oddziałów armii w momencie rozpoczęcia konfliktu i zmniejszanie ich liczebności w czasie pokoju, które było bezpośrednim wynikiem amerykańskiego traktowania ochotniczej milicji, jako strategicznych odwodów dla armii¹⁹.

Gwardia w procesie federalizacji

Przełom w instytucjonalizacji ochotniczej milicji przyniósł dopiero Dick Act z 1903 roku, na mocy którego skodyfikowano warunki federalizacji Gwardii Narodowej, choć proces tworzenia rozwiązań akceptowanych przez wszystkie strony (Gwardię, Kongres i armię) trwał *de facto* aż do 1916 roku, kiedy to uchwalono National Defence

¹⁵ <https://www.law.cornell.edu/constitution/article1> [dostęp: 19.05.2017]. Tłumaczenie jak wyżej.

¹⁶ http://www.constitution.org/mil/mil_act_1792.htm [dostęp: 20.06.2017].

¹⁷ J. Cooper, *The Rise of the National Guard: The Evolution of the American Militia, 1865–1920*, Lincoln 1997.

¹⁸ Ostatecznie Lincoln w kilku odezwach, wydanych do 1861 roku, powołał ponad pół miliona ochotników, wydłużając czas służby z oryginalnych trzech miesięcy do 3 lat. Więcej informacji na ten temat można znaleźć pod adresem: https://en.wikipedia.org/wiki/President_Lincoln%27s_75,000_volunteers.

¹⁹ J.D. Campbell, *The National Guard as a Strategic Hedge*, „Parameters” 2014, vol. 44, no. 1.

Act²⁰. Należy podkreślić, że do tego czasu milicje finansowane i utrzymywane były w głównej mierze z pieniędzy stanowych. Każdy stan samodzielnie ustanawiał zakres finansowania, co sprawiało, że oddziały milicji były niezwykle zróżnicowane pod względem poziomu uzbrojenia, umundurowania oraz wyszkolenia. Prawo zaproponowane przez Charlesa Dicka, weterana wojny amerykańsko-hispańskiej i prezesa Stowarzyszenia Gwardii Narodowej Stanów Zjednoczonych²¹, wprowadzało podział na Milicję Niezorganizowaną (*Unorganized Militia*), złożoną ze wszystkich sprawnych mężczyzn w wieku 17–45 lat, i Milicję Zorganizowaną (*Organized Militia*), która obejmowała oddziały milicji stanowej (czyli Gwardię Narodową), otrzymujące wsparcie federalne²². Dick Act przewidywał dotację dla Gwardii Narodowej w wysokości dwóch milionów dolarów, a także zezwalał stanom na wykorzystywanie pieniędzy federalnych na organizację letnich obozów szkoleniowych dla członków milicji. Nowe prawo działało w kierunku instytucjonalnego zbliżenia armii i Gwardii Narodowej, fundując stypendia w szkołach wojskowych dla oficerów Gwardii oraz wyznaczając oficerów wojskowych jako instruktorów i inspektorów w milicjach. Jednocześnie ustawa ta umożliwiała zwiększenie kontroli federalnej nad oddziałami milicji.

Aż do czasu I wojny światowej amerykańska Gwardia Narodowa służyła jako tradycyjna rezerwa sił armii. Do postrzegania Gwardii Narodowej jako wsparcia dla ograniczonych sił wojskowych niewątpliwie przyczyniło się uchwalenie National Defense Act w 1916 roku. Ustawa ta, wzmacniająca pozycję Gwardii Narodowej w systemie instytucjonalnym USA oraz w istotny sposób zwiększająca jej finansowanie, umożliwiała powoływanie członków GN do służby wojskowej poza granicami kraju na czas nieokreślony. Jednocześnie proces przyjmowania ochotników do armii został mocno ograniczony poprzez wprowadzenie warunku uprzedniego powołania rezerw z oddziałów Gwardii Narodowej. Tym samym rola Gwardii Narodowej, jako głównego zasobu sił rezerwowych dla armii, uzyskała ustawową legitymację. Członkowie GN mieli składać podwójną przysięgę: federalną i stanową, podporządkowując się tym samym bezpośrednim decyzjom prezydenta USA²³. Jednak w czasie I wojny światowej Gwardia Narodowa została przez armię potraktowana „po macoszemu”, kolejny raz uwidaczniając różnice dzielące obie siły: w 1917 r. prezydent Wilson zarządził pobór rekrutów do armii, na mocy przyjętego w 1917 r. Selective Service Act, a nie National Defense Act z 1916 roku. Oznaczało to, że rezerwiści z oddziałów GN byli powoływani do służby indywidualnie; ich jednostki zostały rozdzielone, a poszczególni członkowie trafili do różnych oddziałów wojskowych. Skutkowało to nie tylko utrudnieniami na froncie, wynikającymi choćby z różnic wyszkolenia i braku spójności grupowej, ale przede wszystkim utratą tożsamości Gwardii Narodowej – co znalazło wyraz m.in. w zakazie posiadania oznaczeń milicji stanowej na mundurach²⁴, a także w jednostkowych, a nie grupowych, zwolnieniach ze służby (*individual discharge*)²⁵. Wprowa-

²⁰ J. Cooper, *The Rise of the National Guard...*, *op. cit.*

²¹ Organizacja utworzona przez oficerów milicji w 1878 r. Patrz strona organizacji: <https://www.ngaus.org/united-voice-national-guard> [dostęp: 20.05.2017].

²² For „A well regulated militia”, „The New York Times”, 30.01.1902.

²³ P.L. Miles, *The United States in the First World War: An Encyclopedia*, Taylor & Francis, 1999, s. 399.

²⁴ J.A. Jacobs, *The Future of the Citizen-soldier Force: Issues and Answers*, The University Press of Kentucky, 1994, s. 38.

²⁵ P.L. Miles, *The United States...*, *op. cit.*, s. 404.

dzony w 1917 r. pobór właściwie zlikwidował praktykę ochotniczej służby wojskowej i wraz z uchwalonym przez Kongres, w 1933 roku, *National Guard Mobilization Act* w fundamentalny sposób zmienił charakter Gwardii Narodowej²⁶.

National Guard Mobilization Act ostatecznie przypieczętował rozdział Gwardii Narodowej od milicji stanowych, tworząc zupełnie nową organizację: National Guard of the United States. Instytucja ta stała się oficjalnym komponentem rezerwowym amerykańskiej armii, wprowadzając obowiązek podwójnej przysięgi dla wszystkich członków GN, a tym samym obowiązek służby wojskowej w sytuacji ogłoszenia stanu nadzwyczajnego przez Kongres. *National Guard Mobilization Act* miał rozwiązać problemy wynikające z poboru członków milicji obywatelskich do armii oraz wysyłania ich poza granice kraju, jednak fundamentalna sprzeczność lojalności, wynikająca z podwójnej, stanowej i federalnej podległości Gwardii, nie została usunięta. W czasie Wielkiej Depresji w kilku stanach gubernatorowie użyli oddziałów GN, aby zablokować wprowadzenie programów New Deal²⁷. Jedną z najbardziej znanych akcji przeciwko strajkującym robotnikom, chociaż nieporównywalnie mniejszą od pacyfikacji przez Armię marszu na Waszyngton, tak zwanej „armii bonusowej” (*Bonus Army*) z 1932 roku²⁸, było włączenie oddziałów Gwardii Narodowej stanu Kentucky w tłumienie protestów górniczych w roku 1931, znanych jako „wojna powiatu/hrabstwa Harlan” (*Harlan County War*) lub *Bloody Harlan*²⁹.

W czasie II wojny światowej do czynnej służby powołano 180 000 oficerów rezerwy z Gwardii Narodowej, co *de facto* uczyniło z tej organizacji główną siłę rezerwową armii. Jednostki Gwardii Narodowej służyły na wszystkich frontach, biorąc udział w kilkudziesięciu kampaniach, w tym – lądowaniu na plażach Normandii (29. Dywizja Piechoty). Jednak wojsko nie było usatysfakcjonowane poziomem wyszkolenia i działania Gwardii, oskarżając generałów GN o niekompetencję, a całą strukturę organizacji oceniając jako receptę na „katastrofę dla całego narodu”³⁰. Gwardia odpowiadała własnymi oskarżeniami wobec armii, a konfliktu między obiema instytucjami nie rozwiązało nawet zakończenie II wojny światowej.

Gwardia kontrowersyjna

Lata pięćdziesiąte XX wieku upłynęły pod znakiem walki Murzynów o równe prawa, a przede wszystkim o zniesienie segregacji rasowej, wprowadzonej jeszcze w roku 1896, znanej jako polityka *Separate but Equal*. Pierwszym krokiem w procesie jej likwidacji było rozstrzygnięcie Sądu Najwyższego w sprawie *Brown et al. v. Board of Education of Topeka et. al.* z 1954 roku, znoszące segregację rasową w szkołach publicznych. W wielu miejscach desegregacja spotkała się z silnym oporem społecznym,

²⁶ S.M. Duncan, *America's National Guard and Reserve Forces and the Politics of National Security*, Novato, CA, 1997, s. xvi.

²⁷ J.A. Jacobs, *The Future of the Citizen-soldier Force...*, *op. cit.*, s. 40.

²⁸ https://en.wikipedia.org/wiki/Bonus_Army [dostęp: 21.06.2017].

²⁹ Zob.: M.B. Norton, D.M. Katzman, P.D. Escott, H.P. Chudacoff, T.G. Paterson, W.M. Tuttle Jr., *A People & a Nation. A History of the United States*, vol. II: Since 1865, Houghton Mifflin Company, Boston i in. Third Edition, s. 731. Więcej szczegółów w: https://en.wikipedia.org/wiki/Harlan_County_War [dostęp: 21.06.2017].

³⁰ *Ibidem*, s. 41.

w tym również w formie zinstytucjonalizowanej, w czym niesławny udział miały także jednostki Gwardii Narodowej. Tego typu działania zostały podjęte we wrześniu 1957 roku w Little Rock w stanie Arkansas, przez gubernatora Orvalla E. Faubusa. By zapobiec wejściu dziewięciu uczniów murzyńskich do szkoły (Little Rock Central High School) w Little Rock, nakazał on stanowym jednostkom Gwardii Narodowej wprowadzenie blokady wejścia do budynku szkolnego. To oczywiście musiało doprowadzić do rozruchów i wywołać ogólnonarodowe oburzenie zwolenników równouprawnienia. W obawie przed intensyfikacją konfliktu prezydent D. Eisenhower, na prośbę burmistrza (*mayor*) Little Rock Woodrowa Wilsona Manna, rozkazał 24 września 1957 roku jednej z dywizji powietrznodesantowych (101st Airborne Division) armii federalnej przejście kontroli nad Gwardią Narodową stanu Arkansas, podporządkowanie jej rządowi federalnemu, a dzięki temu wyjęcie jej oddziałów spod władztwa gubernatora Faubusa. Rozkaz został wykonany, co umożliwiło skuteczną egzekucję prawa.

Historia wykorzystania Gwardii Narodowej przez polityków przeciwko protestom społecznym, ruchom alternatywnym i innym formom oporu obywateli USA jest znacznie obszerniejsza, ale w tym tekście nie ma już miejsca na ich bardziej szczegółowe omówienie. Wymienić jednak należy udział GN w tłumieniu protestów zorganizowanych przez „Yippies” (Youth International Party) w czasie krajowej konwencji Partii Demokratycznej w Chicago w sierpniu 1968 roku. Łączną interwencją policji, armii i Gwardii Narodowej (w sumie w różnych działaniach wzięło udział ok. 24 tysiące żołnierzy) senator Abraham Ribicoff, ze stanu Connecticut, nazwał „gestapowską taktyką na ulicach Chicago”³¹. Nie do końca jest wyjaśniony udział Gwardii Narodowej w pacyfikacji siedziby sekty religijnej „Gałąź Dawidowa” (*Branch Davidians*), w której wyniku i wybuchu pożaru 19 kwietnia 1993 roku zginęło 74 jej członków³². Wszystko to z jednej strony obniża prestiż i zaufanie sił, które uczestniczyły w tych akcjach, a z drugiej prowadzi do działań skrajnych, terrorystycznych, skierowanych przeciwko szeroko rozumianej władzy państwa, czego – jak dotąd – najbardziej radykalnym przypadkiem był zamach weterana wojny w Zatoce Perskiej – Timothy’ego McVeigha i jego byłego plutonowego z Fort Benning, Terry’ego Nicholasa, na budynek federalny w Oklahoma City z 19 kwietnia 1995 roku, w którym zginęło 168 osób, a ponad 680 odniosło rany³³. Na związek, przynajmniej symboliczny, wskazuje zbieżność dat obu wydarzeń – zamach w Oklahoma City został przeprowadzony w drugą rocznicę pacyfikacji Branch Davidians w Waco³⁴.

Pozycja Gwardii w siłach zbrojnych USA zmieniała się powoli, ale nieuchronnie. Wraz z rosnącym zaangażowaniem Stanów Zjednoczonych w sytuację międzynarodową rola Gwardii Narodowej w strukturze instytucjonalnej ulegała stopniowemu zmniejszeniu na rzecz regularnej armii, a powszechna opinia społeczna o niej – zdecydowanemu pogorszeniu. O ile jeszcze w czasie wojny koreańskiej, w latach 1950–1953,

³¹ M.B. Norton i in., *op. cit.* s. 953.

³² <http://www.americanussr.com/American%20USSR%20-%20America%27s%20Human%20Rights%20Abuses%20-%20Branch%20Davidian%20Massacre%20in%20Waco,%20Texas.htm> [dostęp: 22.06.2017].

³³ https://en.wikipedia.org/wiki/Oklahoma_City_bombing [dostęp: 22.06.2017].

³⁴ D.O. Linder, *The Oklahoma City Bombing & The Trial of Timothy McVeigh*, 2006. Tekst dostępny na stronie: <http://law2.umkc.edu/faculty/projects/ftrials/mcveigh/mcveighaccount.html> [dostęp: 16.06.2017].

do walki wysłano wiele oddziałów Gwardii³⁵, o tyle w czasie wojny w Wietnamie, w latach 1955–1975, Biały Dom nie podjął decyzji o powołaniu sił rezerwy, bazując w zmianach na instytucji powszechnego poboru³⁶. Decyzja ta spowodowała, że Gwardia dla wielu młodych mężczyzn stała się miejscem ucieczki przed wojną – przynależność do GN dawała im bowiem wyjątkową szansę na uniknięcie loterii i łatwiejszą, bezpieczną służbę na terytorium Stanów Zjednoczonych. Najstojniejszym przykładem „unikania służby” (*shirking duty*) w Wietnamie jest były prezydent USA, George W. Bush, który w czasie walk w Azji służył w teksańskiej Air National Guard. Kontrowersje wokół tego problemu odżyły ponownie w czasie kampanii wyborczej, kiedy to Bush jr. stanął na przeciwko Johna Kerry’ego, weterana wojny w Wietnamie, odznaczonego Srebrną i Brązową Gwiazdą za odwagę w walce oraz – trzykrotnie – Purpurowym Sercem za rany odniesione na polu walki³⁷.

Również działania samej Gwardii Narodowej w czasie wojny w Wietnamie znacząco wpłynęły na drastyczną utratę jej pozycji w strukturze instytucjonalnej, a także zaufania społeczeństwa amerykańskiego. 4 maja 1970 roku oddziały stanowe Gwardii Narodowej Ohio, na rozkaz gubernatora Jamesa Rhodesa, weszły na teren kampusu Kent State University, by rozpędzić około 600-osobową demonstrację przeciwników wojny w Wietnamie. Kilka dni wcześniej punkt rekrutacyjny armii na terenie kampusu został podpalony, a że już od wielu miesięcy nastroje zarówno przeciwników, jak i zwolenników wojny były bojowe i radykalizowały się coraz bardziej³⁸, pierwsze próby rozpędzenia demonstracji – najpierw słownie, a następnie przy pomocy gazu łzawiącego – spotkały się z gwałtowną reakcją protestujących: krzykami, rzucaniem kamieniami i puszkami z gazem. Dwudziestu ośmiu gwardzistów otworzyło ogień do protestujących studentów, oddając ponad sześćdziesiąt strzałów z ostrej amunicji, zabijając cztery osoby i raniąc kolejnych dziewięć³⁹. Liczne zamieszki i niepokoje społeczne, w których zarówno oddziały policji, jak i stanowej Gwardii Narodowej stanęły na przeciwko rozgniewanych, radykalizujących się tłumów protestujących uzmysłowiły amerykańskiemu społeczeństwu, że Gwardia Narodowa przestała być „ich” reprezentacją – a stała się narzędziem „onych”: polityków, wojskowych, elit rządzących.

Bliżej armii

Sytuacja zaczęła ulegać zmianie w wyniku wprowadzenia w 1973 r. polityki *Total Force*, zakładającej ściślejszą integrację oddziałów Gwardii Narodowej ze strukturami wojskowymi i uczynienie z nich głównej rezerwy armii. Koncepcja ta miała być odpowiedzią na kilka niezwykle istotnych problemów trapiących ówczesnych decydentów: konieczność cięć wydatków budżetowych na armię, zniesienie powszechnego poboru i przekształcenie armii amerykańskiej w wyłącznie zawodową, wreszcie

³⁵ *Ibidem*, s. 42–43.

³⁶ The New York Times, *NO RESERVE CALL; Additional Troops Will Be Sent as Needed, President Says*, July 29, 1965, artykuł dostępny na stronie: <http://query.nytimes.com/gst/abstract.html?res=9E05E6D-E173EE03ABC4151DFB166838E679EDE&legacy=true> [dostęp: 15.06.2017].

³⁷ <http://www.vietnamwar.net/Kerry-2.htm> [dostęp: 30.05.2017].

³⁸ Opis nastrojów amerykańskiego społeczeństwa w tamtym czasie doskonale oddaje Philip Caputo. Patrz: P. Caputo, *13 Seconds: A Look Back At The Kent State Shootings*, Chamberlain Bros., 2005.

³⁹ N. Adams, *Shots Still Reverberate For Survivors Of Kent State*, NPR, 03.05.2010, artykuł dostępny na stronie: www.npr.org/templates/story/story.php?storyId=126423778.

– brak zaufania i niechęć społeczności lokalnych wobec wojska, będące wynikiem wojny w Wietnamie. Podziały między armią a społeczeństwem wciąż były głębokie, a ich zasypanie okazało się niezwykle trudne. Niewątpliwie jednak, spośród amerykańskich służb mundurowych, Gwardia Narodowa wciąż postrzegana była przez społeczeństwo USA jako najbardziej „obywatelska”, głębiej zakorzeniona w strukturach lokalnych społeczności niż wojsko czy policja. Miał na to wpływ tradycyjnie wysoki poziom aktywności obywatelskiej w USA, o którym pisał już de Tocqueville, a który znajdował wyraz również w ochotniczej służbie w stanowych oddziałach milicji, co w czasach pokoju, trwającego niemal nieprzerwanie przez trzy dekady, od końca lat siedemdziesiątych XX w. do początku XXI w., w istotny sposób przyczyniało się do poprawy jej społecznego wizerunku.

Wynikająca z polityki *Total Force* integracja Gwardii Narodowej w strukturach wojskowych dokonywała się stopniowo, a pierwszy test tego rozwiązania przyszedł dopiero w czasie I wojny w Zatoce Perskiej, czyli operacji „Pustynna Burza”⁴⁰. W operacji militarnej na terenie Iraku wzięło udział ok. 150 000 rezerwistów z National Guard i armii. Działania NG w czasie I wojny w Zatoce były dość wysoko oceniane, zarówno przez społeczeństwo, jak i przez armię, choć istotne braki w wyszkoleniu, umiejętnościach, kondycji fizycznej, a także wyposażeniu rezerwistów nieuchronnie podkreślały niekompatybilność i niewymienną oddziałów wojska oraz milicji⁴¹. Ta bariera między amerykańską armią a Gwardią Narodową utrzymuje się do dziś – najświeższych na nią dowodów dostarczyła wojna z terrorem, toczona na frontach Iraku i Afganistanu. Opinie żołnierzy o gwardzistach były zdecydowanie niepocholebne, a najczęściej wysuwany zarzutem, szczególnie istotnym w świetle pełnego uzawodowienia amerykańskiej armii, był kompletny brak profesjonalizmu. Evan Wright, reporter Rolling Stones towarzyszący oddziałowi Marines w inwazji na Irak w 2003 r. twierdzi, że żołnierze patrzyli na rezerwistów z kompanii Delta z pogardliwym poczuciem wyższości połączonym ze wstydem spowodowanym faktem, że tamci również noszą mundury. Jak mówił jeden z cytowanych przez reportera wojskowych, „Kompania Delta była najbardziej niezorganizowaną rzeczą, jaką w życiu widziałem”⁴². Historie krążące wśród zawodowych żołnierzy opisywały przypadki maltretowania jeńców, wymuszeń i rabunków, niszczenia mienia ludności cywilnej, tworzenia sytuacji zagrażających życiu⁴³. Brak przygotowania do trudów wojny, tak fizycznego, jak i psychicznego, wśród członków Gwardii Narodowej zebrał szczególne żniwo: badania wykazały, że problemy psychologiczne, takie jak depresja, PTSD czy problemy w związkach dotyczyły – ponad dwukrotnie częściej – rezerwistów i członków Gwardii Narodowej, biorących aktywny udział w wojnie w Iraku (42,4%), niż zawodowych żołnierzy (20,3%). Co więcej, częstość ujawniania się symptomów PTSD wśród rezerwistów i członków Gwardii Narodowej (NG/R) w sześć miesięcy po zakończeniu służby w Iraku – w porównaniu do badań przeprowadzonych tuż po powrocie – uległa podwojeniu, z 12,7% do 24,5%⁴⁴.

⁴⁰ J.A. Jacobs, *op. cit.*, s. 88.

⁴¹ *Ibidem*, s. 89–92.

⁴² E. Wright, *Generation Kill*, New York 2004, s. 280.

⁴³ *Ibidem*, s. 281–283.

⁴⁴ A.H. Gewirtz, M.A. Polusny, D.S. DeGarmo, A. Khaylis, Ch.R. Erbes, *Posttraumatic Stress Symptoms Among National Guard Soldiers Deployed to Iraq: Associations with Parenting Behaviors and Couple*

Ideał żołnierza-obywatela

Ideał żołnierza-obywatela, wywiedziony z filozofii i praktyki starożytnej Grecji oraz Rzymu, silnie przemawiał do rodzącego się narodu amerykańskiego, który uzasadnienia swego istnienia poszukiwał zarówno w utopiach religijnych, sytuujących na kontynencie amerykańskim nową Ziemię Obiecaną, jak i anachronicznych, czerpiących wzorce z antycznych i germańskich początków demokracji⁴⁵. Angielski jurysta William Blackstone, którego *Komentarze do praw Anglii* odegrały istotną rolę w początkach amerykańskiego ustawodawstwa⁴⁶ stwierdził, że mężczyzna „nie odkłada [roli] obywatela, wkraczając do obozu żołnierskiego; lecz z tego względu, że jest obywatelem, i chciałby nim pozostać, na pewien czas czyni się żołnierzem”⁴⁷. Mamy tu więc do czynienia z ucieleśnieniem idei obywatelskiego obowiązku wobec wspólnoty: poświęceniem części własnej wolności na rzecz zwiększenia bezpieczeństwa wszystkich.

Na problem inkluzywności Gwardii Narodowej, wynikający ze społeczno-kulturowych fundamentów tej instytucji, od początku jej istnienia rzutowały zagadnienia rasowo-etniczne, charakteryzujące całe społeczeństwo amerykańskie. Gwardia Narodowa stała się niejako soczewką skupiającą problemy narastające wokół kwestii rasy, pochodzenia, obywatelstwa oraz praw i obowiązków jednostki. Kwestie te stały się szczególnie palące w okresie bezpośrednio po wojnie secesyjnej, kiedy to włączenie czarnoskórych Amerykanów w szeregi Gwardii Narodowej na Południu doprowadziło do szeregu zamieszek i niepokoїв społecznych. Powróciły one pod koniec lat pięćdziesiątych i na początku lat sześćdziesiątych XX wieku, kiedy to Gwardia Narodowa w południowych stanach włączona została w działania na rzecz zniesienia segregacji rasowej. W 1957 r., o czym przypominamy, gubernator stanu Arkansas nakazał oddziałom Gwardii zablokować wejście do szkół czarnoskórym studentom, a prezydent Eisenhower został zmuszony do przejęcia nad nią bezpośredniej kontroli. W 1963 r. podobna sytuacja rozegrała się w Alabamie. Wówczas sama Gwardia zignorowała rozkazy gubernatora i podporządkowała się władzy prezydenta Kennedy’ego⁴⁸. Kwestie te nie straciły na aktualności również współcześnie – dziś jednak grupą budzącą szczególne zainteresowanie i kontrowersje są już nie czarnoskórzy Amerykanie (stanowiący w 2008 r. ponad 13% członków zorganizowanej Gwardii Narodowej)⁴⁹, ale

Adjustment, „PMC”, 01.10.2011. Artykuł dostępny na stronie: <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC3073229/#FN1>.

⁴⁵ T. Żyro, *Boża plantacja. Historia utopii amerykańskiej*, PWN, Warszawa 1994.

⁴⁶ A.S. Miles, D.L. Dagley, Ch.H. Yau, *Blackstone and his American Legacy*, „Australia & New Zealand Journal of Law and Education” 2000.

⁴⁷ S.M. Duncan, *Citizen Warriors: America’s National Guard and Reserve Forces and the Politics of National Security*, Novato, CA, 1997, s. xi.

⁴⁸ J.A. Jacobs, *op. cit.*, s. 44.

⁴⁹ Jest to proporcja niemal równa udziałowi czarnoskórych Amerykanów (Non-Hispanic Black) w całej populacji Stanów Zjednoczonych, który według spisu powszechnego (Census) z 2010 roku wynosił 12,2%. Podajemy za: https://en.wikipedia.org/wiki/Demography_of_the_United_States [dostęp: 10.06.2017]. W roku 2014 Czarni Amerykanie stanowili już 18,9% aktywnego komponentu sił zbrojnych (AC) i 17,4% komponentu rezerwowego (RC). W korpusie oficerskim proporcje te wynosiły odpowiednio: 8,5 % AC oraz 9,9 % RC. Dane te podajemy za: *Population Representation in the Military Services: Fiscal Year 2014 Summary Report*, Office of the Under Secretary of Defense,

Latynosi, których udział zarówno w armii amerykańskiej, jak i Gwardii Narodowej, stale rośnie⁵⁰. Oznacza to, że obawy Huntingtona dotyczące *Hispanic Challenge*⁵¹, czyli groźba rozłamu społeczeństwa amerykańskiego na dwie zantagonizowane struktury, wydają się przesadne. Latynosi, tak jak przed nimi Czarni Amerykanie, powoli stają się aktywną i lojalną częścią najważniejszych struktur państwa, do których niewątpliwie należą siły zbrojne.

Gwardia Narodowa a społeczeństwo amerykańskie

Przypomnijmy, że Gwardia Narodowa Stanów Zjednoczonych (National Guard of the United States), składająca się z Gwardii Narodowej Sił Lądowych (Army National Guard) i Gwardii Narodowej Sił Powietrznych (Air National Guard), należy do rezerwowych komponentów sił zbrojnych Stanów Zjednoczonych. Oprócz GN komponentami rezerwowymi są także: Rezerwa Armii (Army Reserve), Rezerwa Marynarki Wojennej (Navy Reserve), Rezerwa Korpusu Piechoty Morskiej (Marine Corps Reserve), Rezerwa Sił Powietrznych (Air Force Reserve), Rezerwa Straży Przybrzeżnej (Coast Guard Reserve). Zgodnie z definicją, „komponentami rezerwowymi sił zbrojnych Stanów Zjednoczonych są organizacje militarne, których członkowie pełnią swe obowiązki co najmniej przez 39 dni w roku, i które w razie potrzeby poszerzają obowiązek działania zbrojnego aż do wypełnienia nim całej aktywności zawodowej”⁵². Wynika z tego, że Gwardia Narodowa nie jest zawodową armią, ale też nie jest ochotniczą milicją. Pozostaje wciąż w tradycji oddolnej inicjatywy obrony obywatelskiej, ale ma również obowiązki takie, jak profesjonalne jednostki bojowe. Jest wpleciona w cywilne społeczeństwo poprzez uczestnictwo w praktykach militarnych, transmitując jednocześnie do społeczeństwa wojskowy system aksjonormatywny.

Przyjrzyjmy się strukturze komponentu rezerwowego. Składa się on z następujących kategorii:

Personnel and Readiness. <http://www.people.mil/Portals/56/Documents/2014%20Summary.pdf?ver=2016-09-14-154051-563>, tabela 8, s. 55 [dostęp: 28.06.2017].

⁵⁰ M. Wechsler Segal, D.R. Segal, *Latinos Claim Larger Share of U.S. Military Personnel*, PRB 2007, artykuł dostępny pod adresem: <http://www.prb.org/Publications/Articles/2007/HispanicsUSMilitary.aspx> [dostęp: 29.05.2017], oraz K. Parker, A. Cilluffo, R. Stepler, *6 facts about the U.S. military and its changing demographics*, Pew Research Center, 13.04.2017, artykuł dostępny na stronie: <http://www.pewresearch.org/fact-tank/2017/04/13/6-facts-about-the-u-s-military-and-its-changing-demographics> [dostęp: 29.05.2017]. W roku 2014 Latynosi (Hispanic) stanowili 13,2% AC oraz 11,5% RC. W korpusie oficerskim odpowiednio: 5,9% AC i 6,1% RC. Podane za: *Population Representation in the Military Services: Fiscal Year 2014 Summary Report*, Office of the Under Secretary of Defense, Personnel and Readiness. <http://www.people.mil/Portals/56/Documents/2014%20Summary.pdf?ver=2016-09-14-154051-563>, tabela 8, s. 55 [dostęp: 28.06.2017]. Chcemy podkreślić, że publikacja ta podaje dane zbiorcze dla wszystkich sił zbrojnych, nie tworząc osobnych zbiorów dla Gwardii Narodowej.

⁵¹ S.P. Huntington, *The Hispanic Challenge*, „Foreign Policy”, March – April 2004, s. 30–45. Artykuł dostępny na stronie: <https://www.ou.edu/uschina/gries/articles/IntPol/huntington.2004.Hispanic%20challenge.pdf> [dostęp: 28.06.2017].

⁵² https://en.wikipedia.org/wiki/Reserve_components_of_the_United_States_Armed_Forces [dostęp: 28.06.2017].

I. Rezerwa w stanie gotowości (The Ready Reserve). Składa się z jednostek zbrojnych, zarówno oddziałów, jak i osób, zobowiązanych do podjęcia obowiązków wzmocnienia komponentów aktywnych sił zbrojnych w czasie wojny lub zagrożenia bezpieczeństwa narodowego.

1. Rezerwa wybranych (The Selected Reserve). „Należą do niej jednostki i osoby wyznaczone przez dowództwa poszczególnych służb i zatwierdzonych przez Przewodniczącego Kolegium Połączonych Szefów Sztabów jako kluczowe dla pierwszych misji wojennych. Mają one priorytet w obrębie wszystkich pozostałych rezerw”⁵³. Rezerwa ta dzieli się na:
 - a) rezerwistów aktywnych, wyszkolonych, „drażących” (Drilling Reservists);
 - b) rezerwistów w trakcie szkolenia, (Training Pipeline);
 - c) uzupełnienia mobilizacyjne (Individual Mobilization Augmentees) i d) aktywną rezerwę Gwardii (Active Guard/Reserve – AGR). W jej skład wchodzi zawodowi pracownicy Gwardii Narodowej lub tacy, którzy otrzymali rozkaz podjęcia obowiązków zawodowych, odpowiedzialni za administrację, rekrutację, instruktaż i ćwiczenia jednostek komponentu rezerwy.
2. Rezerwa jednostek w stanie gotowości (Individual Ready Reserve – IRR). Mieszcza się tu osoby niezobowiązane do corocznych ćwiczeń czy uczestnictwa w działaniach militarnych (z wyjątkiem cyklicznej musztry), ale wcześniej wyszkolone, mające za sobą aktywną służbę wojskową.
3. Gwardia Narodowa w stanie spoczynku (Inactive National Guard – ING), która podlega mobilizacji tylko wtedy, gdy mobilizowane są całe oddziały, do których otrzymali przydział rezerwowi.

II. Rezerwa czuwająca (The Standby Reserve). Obejmuje tych, którzy są kluczowymi pracownikami cywilnymi i z racji swego stanowiska nie podlegają mobilizacji, chyba że są konieczni ze względu na ich wyjątkowe kwalifikacje lub umiejętności. Mieszcza się tu także osoby mające przejściowe trudności lub czasową niezdolność do służby, np. ze względu na stan zdrowia. W rezerwie czuwającej można pozostawać nie dłużej niż rok. Po tym czasie żołnierz musi podjąć decyzję, czy ma przejść do rezerwy osobiście gotowych (IRR), czy też do jednostki „aktywnych” (drilling unit). Rezerwa czuwająca zawiera dwie listy:

1. Listę stanu aktywnego (Active Status List) oraz
2. Listę stanu biernego (Inactive Status List).

III. Rezerwa Emerytów (The Retired Reserve). Obejmuje

wszystkich oficerów rezerwy oraz personel, który pobiera emeryturę na podstawie pracy w służbach rezerwy, w tym także wszystkich uprawnionych do emerytury, którzy jednak nie ukończyli 60 lat i jeszcze jej nie pobierają, tych, którzy się sami nie zwolnili, ale nie są dobrowolnymi członkami rezerwy stanu gotowości bądź rezerwy stanu czuwania, a także – pod pewnymi warunkami – innych emerytowanych rezerwistów⁵⁴.

Struktura ta zdolna jest objąć właściwie wszystkich, którzy kiedykolwiek wstąpili do Gwardii Narodowej – od aktywnych żołnierzy, poprzez biernych, niezaangażowanych cywilów, którzy wcześniej mieli jakiś epizod w GN, do emerytów. Zgodnie

⁵³ *Ibidem* [dostęp: 28.06.2017].

⁵⁴ *Ibidem* [dostęp: 28.06.2017].

z prawem mobilizacji podlegają nawet emerytowani rezerwiści, którzy mieli za sobą co najmniej 20 lat aktywnej służby w GN (przypomnijmy – jest to służba dobrowolna, wykonywana równoległe, ale niezależnie od pracy zawodowej). Podlegają oni nie-dobrowolnemu obowiązkowi służby wojskowej, jako AC (Active Component), a organem uprawnionym do powołania rezerwisty jest *Secretary of Defense*, amerykański odpowiednik ministra obrony narodowej.

Przynależność do Gwardii Narodowej jest wyborem sposobu i stylu życia. Jej członek podlega okresowym musztróm, ćwiczeniom polowym, strzeleckim. Gwardia, jak każda amerykańska instytucja, organizuje rozmaite imprezy okolicznościowe, celebrowa święta, czci rocznice, sławi bohaterów itp. Jest stale obecna w życiu tych, którzy do niej należą, a także ich rodzin. Z punktu widzenia państwa jest bardzo silnym czynnikiem integrującym ludzi o odmiennych tradycjach, kulturach, statusach społecznych itd. Co jednak z jednej strony jest pozytywnym spoiwem społecznym, z drugiej może być interpretowane jako narzędzie indoktrynacji ideologicznej, u której podstaw leży określony system aksjonormatywny skupiony wokół wojska, czy szerzej – wiary w mocarstwową potęgę Stanów Zjednoczonych. Tę ostatnią wiarę czy ideologię druzgocącej krytyce poddał Andrew J. Bacevich, pułkownik w stanie spoczynku, który w książce *Granice potęgi. Kres amerykańskiej wyjątkowości*⁵⁵ (*The Limits of Power. The End of American Exceptionalism*) próbował udowodnić, że militaryzacja amerykańskiego umysłu nie służy ani Ameryce, ani światu.

Podsumowanie

A amerykańska Gwardia Narodowa jest instytucją wielu dualizmów. W jej misję wpisany jest dualizm instytucji obrony lokalnej czy terytorialnej i obrony państwa federalnego, działającego przecież w skali globalnej. Innym dualizmem, a może nawet dylematem jest podwójne umiejscowienie – w strukturach stanu i w strukturach federalnych, co niekiedy przekłada się na konflikt pomiędzy podmiotami zarządzającymi – gubernatorami stanowymi i prezydentami Stanów Zjednoczonych. Trzecim dualizmem czy dylematem jest problem usytuowania pomiędzy ochotniczą, ludową milicją, a wyspecjalizowaną zawodową armią. Czwarty problem to dylemat genezy, rodowodu z samorganizacji ludu (*grassroot movement*) przeciwstawiany instytucjom podtrzymującym status materialny i społeczny elit. Jest to swoista wersja antagonizmu pomiędzy populizmem a elitaryzmem. Wszystkie te dualizmy, dylematy i antagonizmy cechujące Gwardię Narodową prowadziły do realnych konfliktów: z armią, pomiędzy rządami stanowymi a rządem federalnym, ludem a elitami. Wywoływało to krytykę tej formacji, a mimo to, a także mimo utworzenia najnowocześniejszych i w pełni profesjonalizowanych sił zbrojnych w świecie, Amerykanie – zarówno lud, jak i elity – nie chcą likwidacji Gwardii Narodowej. Jest ona bowiem dzieckiem samoorganizującego się ludu, potwierdzeniem mitu żołnierza-obywatela, ucieleśnionego w figurze Cyncynata (*Lucius Quinctius Cincinnatus*), żyjącego w V wieku p.n.e. rolnika i dyktatora, dowódcy wojsk starożytnego Rzymu, który porzucił rolę, by dowodzić armią w zwycięskiej wojnie z Ekwami. Gdyby żył w Stanach Zjednoczonych,

⁵⁵ A.J. Bacevich, *Granice potęgi. Kres amerykańskiej wyjątkowości*, Warszawa 2011.

z pewnością zostałyby żołnierzem Gwardii Narodowej. Idea Cyncynata obecna jest w Ameryce w nazwie miasta – Cincinnati w stanie Ohio, patronie Towarzystwa Cyncynatów (Society of the Cincinnati), zrzeszającemu elitę oficerów Armii Kontynentalnej, w tym Aleksandra Hamiltona, Jamesa Madisona, Tadeusza Kościuszkę i wielu innych. Tak mocnej podstawy amerykańskiej tożsamości narodowej, obecnej w postaci realnie działającej instytucji, będącej jednocześnie ucieleśnieniem amerykańskiego mitu założycielskiego – mimo wszystkich jej wad, ostrej i nie zawsze zasłużonej krytyki, Amerykanie pozbyć się ani nie chcą, ani nie mogą. Tym bardziej, że według stanu z roku 2014 w Gwardii Narodowej służy 460 452 osób, w tym w GN Sił Lądowych 354 072, a w GN Sił Powietrznych 106,380, a liczby te obejmują jedynie aktywną część gwardzistów przypisanych do „rezerwy wybranych” (Selected Reserve)⁵⁶.

A amerykańska Gwardia Narodowa jako służba cywilno-militarna *Streszczenie*

Celem artykułu jest przedstawienie genezy, historii, struktury i funkcji Gwardii Narodowej Stanów Zjednoczonych, i jej znaczenia w strukturze komponentów rezerwowych Sił Zbrojnych Stanów Zjednoczonych oraz dla całego systemu militarnego państwa – na poziomie federalnym, stanowym i lokalnym. Gwardia Narodowa buduje swoją tożsamość odwołując się do tradycji milicji kolonialnych, zbrojnych oddziałów oddolnie organizowanych przez kolonistów na terenie pierwszych trzynastu kolonii brytyjskich przed ogłoszeniem Deklaracji Niepodległości w celu utrzymania pokoju wewnątrz osad, jak również odparcia zagrożeń zewnętrznych. Dualny charakter Gwardii Narodowej jest konsekwencją dwóch przeciwstawnych procesów: oddolnej inicjatywy obywateli oraz ambicji kontrolnych rządu federalnego. Dualny, stanowo-federalny charakter Gwardii Narodowej wynika z zapisu ustawy z 1933 roku – National Guard Mobilization Act, wprowadzającym zasadę podwójnej przynależności: wszyscy żołnierze finansowani z funduszy federalnych mieli znajdować się zarówno na listach Gwardii Narodowej danego stanu, jak i Gwardii Narodowej Stanów Zjednoczonych. Dualizm amerykańskiej Gwardii Narodowej uwidacznia się w jej funkcjach i działaniach, sporach kompetencyjnych, ocenach społecznych oraz sposobach wykorzystania tej formacji przez polityków, nie zawsze akceptowanych przez większość społeczeństwa. Ma on również wpływ na kształtowanie własnej tożsamości przez członków Gwardii Narodowej i na ewolucję jej społecznego statusu, zależną od przemian rozumienia idei patriotyzmu.

Słowa kluczowe: Gwardia Narodowa, dualizm, siły zbrojne, milicja, społeczeństwo

American National Guard as a civilian-military service *Abstract*

This article is aimed at the presentation of the origins, structure and functions, as well as the dynamics of the United States National Guard as an element of the reserve components of the United States Armed Forces, a vital part of the country's military system

⁵⁶ *Population Representation in the Military Services: Fiscal Year 2014 Summary Report*, Office of the Under Secretary of Defense, Personnel and Readiness, dostępny na stronie: <http://www.people.mil/Portals/56/Documents/2014%20Summary.pdf?ver=2016-09-14-154051-563>, s. 5 [dostęp: 28.06.2017].

on all levels: federal, state and local. The National Guard's identity can be traced back to the traditions of the colonial militia, i.e. locally organized armed units of colonists, established in the first thirteen colonies prior to the adoption of the Declaration of Independence to keep peace within the settlements and to protect them from the outside threats. The dual character of the National Guard stems from two opposite processes: the grassroots initiative of the citizens and the controlling urges of the federal government. The dual, state-federal nature of the National Guard is a consequence of the 1933 National Guard Mobilization Act which introduced the rule of double belonging: the soldiers financed from federal funds were to be signed up both on the National Guard lists of a given state as well as the lists of the United States National Guard. The dual nature of the National Guard is apparent in its functions and actions, in the competence disputes, social opinions and the various political modes of use, not always condoned by the nation's majority. It also affects the National Guard members' identity as well as the evolution of the formation's social status, dependent on the perception of the ever-changing idea of patriotism.

Key words: National Guard, dualism, armed forces, militia, society

Национальная гвардия Соединённых Штатов в несении гражданско-военной службы Резюме

В статье изложено происхождение, история, структура и функции Национальной гвардии Соединённых Штатов, рассмотрено ее значение в структуре резервных компонентов Вооруженных Сил США и всей военной системы государства – на федеральном, региональном и местном уровнях. История Национальной гвардии уходит своими корнями к традициям колониальной милиции – вооруженных отрядов, организованных колонистами на территории первых тринадцати британских колоний перед провозглашением «Декларации независимости». Задачи этих отрядов заключались в поддержке порядка внутри поселений, а также отражении внешних угроз. Дуальный характер Национальной гвардии является следствием двух противоположных процессов: низовой инициативы граждан и контрольных амбиций федерального правительства. Дуальный (т.е. действующий на федеральном уровне и на уровне отдельных штатов) характер Национальной гвардии – это следствие принятого закона от 1933 года «National Guard Mobilization Act», который устанавливает принцип двойной принадлежности: все солдаты, финансируемые из федеральных фондов, должны были находиться как в списках Национальной гвардии данного штата, так и в списке Национальной гвардии США. Дуализм американской Национальной гвардии проявляется в ее функциях и видах деятельности, спорах о компетенции, оценке общества и способах использования этих формирований политиками, которые не всегда остаются приемлемыми для большинства общества. Этот дуализм имеет также влияние на формирование личностных качеств членов Национальной гвардии и на эволюцию их социального статуса, зависящего от перемен в восприятии идей патриотизма.

Ключевые слова: Национальная гвардия, дуализм, вооруженные силы, милиция, общество

